

Xavéri Szent Ferenc, családi nevén Francisco de Jassu y Javier (Javier vára, 1506. április 7. – San-Csaog, Kanton mellett, Kína, 1552. december 3.), jezsuita szerzetes, minden idők egyik legnagyobb keresztény misszionáriusa.

Ha valaki a baszk származású nemes ifjúnak, aki 1530-ban a párizsi egyetemen éppen magiszteri fokozatot szerzett, azt mondta volna, hogy nevét évszázadokon át emlegetni fogják az egész világon, lelkének legérzékenyebb pontját érintette volna. Don Francisco ugyanis büszke ember volt, nagyra tartotta nemesi származását, és dicsőségre, megbecsülésre vágyott.

És ez a nagyravágyó Francisco 1552-ben, távol a főúri kastélyoktól és az egyetemi előadótermektől, de még Európától is, San-Csaóban, egy kis sziklás szigeten, Kína partjai előtt halt meg, miközben szíve minden vágya az volt, hogy bejuthasson Kínába. Elhagyatottsága ellenére halálhíre hamarosan bejárta az egész akkori kultúrvilágot, és mindazok, akik hallották a hírt, szomorkodtak elvesztése miatt. A szomorúságba azonban annál több csodálat vegyült, minél inkább megismerték ennek az embernek a tetteit. Fél évszázad sem telt el, és Xavéri Ferencet V. Pál pápa boldoggá, XV. Gergely pápa 1622-ben szentté avatta. XIV. Benedek pápa 1748-ban India és az egész Távol- Kelet védőszentjévé tette. 1927-ben XI. Pius pápa a földkerekség minden misszióját oltalmába ajánlotta, Ferenc tehát a misszionáló Egyház védőszentje lett.

Bármilyen nagyra törő tervei voltak is az ifjú magiszternek, erre nem számíthatott. Épp azzal lépett e dicsőség útjára, hogy Krisztus szavától szíven találva -- ,,Mit számít az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de a tulajdon lelkének kárát vallja?" -- megtagadta minden földi vágyát, és honfitársa, Loyolai Ignác társaságához csatlakozott, aki erre a krisztusi mondásra oly sokszor figyelmeztette. Ferenc 1534. augusztus 15-én, Nagyboldogasszony ünnepén Ignáccal és öt hasonló gondolkodású társával együtt letette a szegénységi és tisztasági fogadalmat. Azt is megfogadták, hogy elzarándokolnak a Szentföldre, s 1536 telén útnak is indultak, hogy ez utóbbi fogadalmukat teljesítsék. Velencében azonban tudomásul kellett venniük, hogy a törökök az összes Szentföldre vezető utat lezárták. Velencében 1537. június 27-én szentelték pappá őket, miközben a körülmények kedvezőbb alakulására várakoztak.

1538 novemberében ott térdeltek Krisztus földi helytartója előtt, akitől azt kérték, hadd

változtassák meg fogadalmukat, vagyis a szentföldi zarándoklat vállalása helyett fogadalommal kötelezhessék magukat a pápa iránti tökéletes engedelmességre. Ignác, aki valaha katona volt, a ,,Jézus Csapata'' nevet találta a legmegfelelőbbnek az új szerzetesrend megjelölésére, de később fölcserélte a ,,Jézus Társasága'' névvel, amely kevésbé katonásan hangzott. Azt azonban továbbra is megtartották, hogy a pápa kívánsága számukra parancs, amelyre semmi körülmények között sem mondanak nemet, és soha nem fogják a saját szájuk íze szerint magyarázni.

1540 tavaszán III. Pál pápa a Társaságból két személyt Írországba, másik kettőt Portugál-Kelet-Indiába küldött. Egy testvér helyett, aki megbetegedett, Xavéri Ferencet Indiába irányította.

Az Indiába készülő flotta 1541 áprilisában futott ki Lisszabon kikötőjéből. Ferenc nem sokkal előbb egy pápai iratot kapott, amellyel a pápa Távol-Kelet pápai legátusává nevezte ki. Az utazás tizenhárom hónapot vett igénybe, beleszámítva a Mozambikban töltött telet is. Ferenc 1542. május 6-án érkezett meg Goába.

Éppen az esős időszak utolsó hónapja volt, amely miatt nem indulhatott tovább, de az időt itt sem töltötte tétlenül. Nagyon hamar észrevette, hogy a portugál tengerészek, katonák, tisztviselők és kereskedők viselkedése nem sok becsületet szerzett a keresztény névnek. Ezért keresztet vett a kezébe, és bejárta a város negyedeit, maga köré gyűjtötte a gyermekeket és a felnőtteket, s katekizmusra tanította őket, prédikált nekik, gyóntatott, egyszóval mindent elkövetett annak érdekében, hogy a megkeresztelt, de lélekben elhanyagolt híveket életre serkentse.

Szeptember végén újra hajóra szállt, még mielőtt társai Mozambikból utolérték volna. A Comorin-fok (az Indiai-félsziget legdélibb pontja) körül élő gyöngyhalászok közé ment, akik közül 1535--37 között mintegy húszezren megkeresztelkedtek, de jóformán semmi oktatásban nem volt részük. Ferenc tanította nekik a katekizmust, védelmezte őket a portugál kereskedők ravaszságával szemben, s vigasztalta és támogatta őket a muzulmánok rajtaütései alkalmával. Később hasonlóképpen segítette Travancorból a halászokat, akik közül mintegy tízezret ő maga keresztelt meg. Több mint egy évet töltött egyszerű, de hívő lelkek között, akiket ,,első szerelmének'' szokott nevezni, s ha missziós útjai során a közelben hajózott, mindig felkereste őket. Valahányszor új misszionáriusok érkeztek Goába, valakit hozzájuk küldött. Őt magát legátusi megbízatása elszólította, mert a terület, amely hozzá tartozott, a Jóreménység fokától (Afrika legdélibb pontja) Kínáig terjedt.

Így Ferenc állandóan úton volt. 1545-ben Mailapurból Malakka felé indult, amelyet a portugálok 1511-ben hódítottak el a muzulmánoktól. Győzelmüket akkor úgy ünnepelték, mint a kereszténység diadalát az iszlám felett. 1546. január 1-én kelt útra, hogy a ,,Fűszer-szigetek" néven ismertté vált Molukka-szigetekre menjen, és segítségére legyen az ott élő kereszténységnek. Mintegy másfél év múlva tért vissza Malakkára, ahol meghallotta, hogy a Kínai-tengertől keletre új szigeteket fedeztek föl: Japánt, a felkelő nap országát.

Ferenc Malakkában találkozott az első japánokkal, akik itt kerestek menedéket. Magával vitte őket Goába, útközben tanította nekik a keresztény hitet, és meg is keresztelte őket. Közben megérlelődött benne a terv, hogy ezzel a három japán kereszténnyel fölkeresi Japánt, hogy ott is hirdesse az evangéliumot. Ferenc a gyors döntések embere volt: elrendezte dolgait Goában, és már 1549 áprilisában úton voltak Japán felé. Kísérete a három japán és két segítő testvér volt, s négy hónappal később a kis csoport Kagoshimánál partra szállt.

A legenda azt mondja, hogy Ferenc birtokában volt a nyelvek adományának. Levelei erről mit sem mondanak. Sőt, ellenkezőleg, arról tanúskodnak, hogy Ferencnek nagy nehézségei voltak a nyelvvel, főleg a japán nyelv tanulásával. Egyik levelében az áll, hogy negyven napig tartott, amíg japán nyelven el tudta mondani a tízparancsolatot. Mindehhez járult még, hogy a tolmácsnak kiválasztott japán keresztény félreértéseivel és rossz fordításaival sok kellemetlenséget okozott Ferencnek. Ez Japánban különösen súlyos hiba volt. A japánok ugyanis műveltek voltak, gondosan kidolgozott szokásrendszerük volt, és sokat adtak a külső formákra. Szívesen hallgatták Ferencet, de vitatkoztak vele, és nem voltak hajlandók az új hitet könnyen elfogadni. Még nehezebb volt a boncok térítése, főképp amikor Ferenc erkölcsi életüket kezdte kifogásolni. Nem kellett sok idő, és a boncok a legnagyobb ellenségei lettek.

Ebből következően Kagoshimában nem tudott nagy eredményeket elérni. Így a következő évben továbbment; az volt a terve, hogy fölkeresi Mlyakot, hogy találkozzék a császárral és shogunjával (hadvezérével). Itt azonban újabb csalódás érte, amennyiben a császár puszta bábnak bizonyult, shogunja pedig csecsemőnek: az igazi hatalom a földbirtokosok kezében volt.

E fölismerést Ferenc kihasználta, mert visszafelé jövet Yamagusiban -- aboncokkal és a tudósokkal folytatott hosszas viták eredményeként - - sikerült egy kis szigetet alkotnia, s megnyernie Bungo herceg barátságát. Amikor ellátogatott hozzá, minden lehetséges ruhadarabot és jelvényt magára vett, ami mint pápai legátust megillette.

Ferenc összességében két évet töltött Japánban. Ez idő alatt mintegy ezerötszáz embert

keresztelt meg. Meglehetősen kis szám ez a másutt megkeresztelt tömegekkel szemben, de ez a kis eredmény vezette el Ferencet a fontos felismerésre: egy olyan magas kultúrájú országban, mint Japán, a missziót másként kell irányítani, mint a műveletlenebb népek körében. Alkalmazkodni kell, ismerni kell a nyelvet és az érintkezési formákat: Japánnak nagyon művelt és jól képzett misszionáriusokra van szüksége.

Ferenc azt is fölismerte, hogy Japán a kínai kultúra örököse. A forrásokat tehát Kínában kell keresnie azokhoz az értékekhez, amelyeket Japánban annyira megcsodált. Ezért ébredt föl benne a vágy, hogy Kínába eljusson, s ott is evangelizálhasson.

Ezzel a szándékkal indult vissza 1551 novemberében Goába, ahol 1552 februárjában kötött ki. Itt súlyos feladatok vártak rá, amelyeket mint az újonnan alapított indiai jezsuita provincia vezetőjének kellett megoldania. Éjjel-nappal dolgozott, hogy minél előbb Kínába indulhasson. Április 17-én már újra úton volt. Malakkából egy portugál kereskedő segítségével akarta elérni célját, a malakkai kormányzó azonban ellenezte a tervet. Féltette a portugálok kereskedelmi kapcsolatait attól, hogy egy külföldi titokban behatoljon az idegenek előtt szigorúan lezárt Kínába. Ferenc ekkor elhatározta, hogy egyedül utazik tovább. Augusztus vége körül érte el Kanton közelében a kis San Csao sziklaszigetet, amelyen át be akart jutni az országba, ha másként nem, hát egy csempész dzsunkáján. A kínai azonban, akivel Ferenc megegyezett, cserbenhagyta. A portugál kereskedők a tél közeledtével már majdnem mind elhagyták a szigetet, Ferenc pedig ott maradt egyedül.

Ebben az elhagyatott, reménytelen helyzetben Ferencet láz támadta meg, és szervezete a hosszú utazások és a kíméletlen munka után már nem volt ellenálló. 1552. november 3-án a reggeli órákban meghalt.

Xavéri Szent Ferenc a jezsuita misszió tulajdonképpeni megalapítója, ugyanakkor az újkori misszió történetének legnagyobb alakja is volt. Sok kérdésben -- mert elsőként szerzett személyes tapasztalatokat -- alapvető fölismerései voltak. És a példája ezreket vonzott maga után a missziókba.

Ünnepét 1623-ban, a szentté avatását követő évben fölvették a római naptárba, december 3-ra.